

milliárdosra becsült beruházás, ami ennek folytán állítólag elképesztően megdrágult: ma már 168 milliárdos költséggel kalkulálnak. Amikor 2023-ban az építésnek ismét lett minisztériuma, Lázár Jánossal az élen, a tárcavezető új törvényt kezdeményezett és hozzá programot is hirdetett. Mint arról annak idején (*Mozgó Világ*, 2023/3) mi is hírt adtunk róla, egy fertődi konferencián úgy fogalmazott: „Azt szeretném, ha minőségben mást és másképp építkeznénk Magyarországon (...) Mi Kósban, Lechnerben, Makoveczben hiszünk.” Ha így van, végképp nem érthető, hogy miközben negyven-ötven milliárdokat áldozunk egy-egy eklektikus épületszörny replikájára, hogyan hagyhatta a magát nemzetinek

nevező kormányzat ebek harmincadjára ezt az épületet, amely Lechner Ödön egyik fő műve (a Postatakarékpénztár és a Földtani Intézet mellett). Mintha a spanyolok, akárcsak mondani, a katalánok hagynák lerohadni Barcelonában Lechner kor- és eszmetársa, Gaudí *Sagrada Família*ját – hogy a *Válaszonline*, személy szerint Zsuppán András jogos felháborodásában kellően ingerült metaforáját kölcsönözsem, mert ennél plasztikusabban aligha fejezhető ki elherdálni látszó örökségünk fölötti bánatunk.

Az építészet világnapján az Iparművészeti Múzeum rekonstrukciójának mielőbbi megkezdése érdekében rendezett szakmai performansz apropóján

Vásárhelyi Mária

Mikor a túl sok is túl kevés

Bár sok szempontból Magyarországra szabták, nálunk mégsem váltott ki különösebb érdeklődést a politikai közéletben az Európai Unió új média-szabályozási törvénye, amelynek célja a tömegtájékoztatás szabadságának és sokszínűségének mint a modern demokrácia alappilléreinek védelme.

Pedig az unió elsősorban éppen a nálunk tapasztalható, a médiapluralizmust és a véleménynyilvánítás szabadságát két lábbal taposó hatalmi törekvések miatt döntött úgy, hogy szükség van az európai médiahelyzet újragondolására és a közszolgálati média, a médiapiac működésének

a korábbinál sokkal körültekintőbb szabályozására. Mert bár nemcsak Magyarországon tapasztalhatók aggasztó tendenciák a média- és véleményszabadság területén, hanem például Lengyelországban, Szlovákiában vagy éppen Olaszországban is számos kísérlet történt és történik napjainkban is a szabad és független média működésének korlátozására, nálunk már több mint egy évtizede lényegében felszámolták a sajtószabadság működésének intézményes garanciáit, a független közszolgálati médiát, a szabad és független tájékoztatás és tájékozódás lehetőségét.

S bár az unió számára is jól láthatók voltak a médiaszabadságot egyre inkább korlátozó intézkedések, lényegében tehetetlen volt mindaddig ezekkel szemben. Ennek legekleatásabb példája a Klubrádió kálváriája volt, amelyet először korábbi frekvenciájától, majd a hagyományos műsorsugárzási lehetőségétől is megfosztott a hatalom meghosszabbított kezeként működő Médiahatóság, ám hiába fordultak magyarországi civilek három alkalommal is az unió bíróságához, mind a mai napig nem született végleges ítélet ebben az ügyben. Közben nyilvánvaló, hogy Klubrádió működésének ellehetetlenítésével megszűnt az utolsó független rádió is, amely az ellenzéki véleményeknek is hangot adott. S bár a rádió tovább folytatta működését az online térben, az a tény, hogy teljesen megfosztották hagyományos műsorsugárzási lehetőségétől, egyértelműen a sajtószabadság durva – demokratikus jogállamban elképzelhetetlen – korlátozását jelentette.

De nem tudott érdemben fellépni az unió a közszolgálati média vagy a legolvasottabb napilap, a *Népszabadság* hatalom általi einstandolása, a médiapiac elképesztő hatalmi centralizálása vagy a reklámszabályok – ugyancsak hatalmi érdekek mentén történő – átszabása ellen sem.

A médiaszabályozás megújítása érdekében az első lépésre már 2024 májusában sor került, amikor az unió elfogadta a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekről szóló irányelvet, amely a zaklatás egy sajátos formájával szembeni jogi fellépéshez nyújt segítséget az újságírók számára. Itt azokról az esetekről van szó, amikor bírósági perek útján próbálják akadályozni az újságírók és emberi

jogi aktivisták munkáját. Az irányelv eszközöket biztosít a bíróságok és a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek célpontjai számára a nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélésszerű bírósági eljárások elleni küzdelemhez.

A média működésének 2025. augusztus 8-án hatályba lépett új szabályozásának célja az egyre inkább szaporodó, nemcsak a demokratikus média működésének, hanem az alapvető emberi jogoknak is egyre gyakrabban ellentmondó tendenciák megfékezése volt. Az új törvényt (EMFA), az unió összes országában, elvileg minden tagállamnak változtatás nélkül kell átvennie és beépítenie saját jogrendszerébe.

A törvény legfontosabb céljai: a szerkesztői függetlenség védelme, az újságírói források védelme, elsősorban a kémszoftverek használatával szemben, a közszolgálati média politikai és gazdasági függetlenségének biztosítása, a kereskedelmi médiumok tulajdonviszonyai átláthatóságának garantálása, annak biztosítása, hogy a szakmai szabványoknak megfelelően előállított közleményeket az online óriásplatformok indokolatlanul ne távolíthassák el, a médiakínálat testreszabásához való jog biztosítása, vagyis hogy a fogyasztó a saját preferenciáinak megfelelően módosíthassa a szolgáltató által nyújtott alapértelmezett beállításokat, annak anyagi és szakmai támogatása, hogy a tagállamok különböző vizsgálati módszerek segítségével értékeljék a fő médiapiaci koncentrációk médiapluralizmusra és szerkesztői függetlenségre gyakorolt hatását.

A továbbiakban az is cél, hogy a közönségmérés terén a médiaszolgáltatók és a hirdetőik számára nagyobb

átláthatóságot kell biztosítani, növelni kell az állami hirdetések elosztásának átláthatóságát, és meg kell teremteni a tagországok médiaszabályozó intézményei közötti együttműködést és koordinációt.

Végigolvasva az új szabályozás legfontosabb célkitűzéseit, nyilvánvaló, hogy ezekhez a legtöbb muníciót a teljesen torz magyarországi médiaviszonyok adták. A kormánypártok által totálisan leuralt közszolgálati média, a médiapiac demokráciákban elképzelhetetlen hatalom általi koncentrációja, az állami reklámbevételek elosztásának átláthatatlansága és egyirányúsítása, a reklámpiac politikai befolyásolása és a médiapiac működését ellenőrző intézmények hatalom általi megszállása fontos tanulságokkal szolgált a törvényalkotóknak, hogy melyek azok a területek, amelyeket a korábbinál sokkal körültekintőbben és szigorúbban kell szabályozni, és hogy melyek azok az eszközök, amelyekkel a hatalom vissza tud élni a médiaszabályozás során.

Ugyanakkor éppen ez szülte a legtöbb vitát is a törvény elfogadása során. Hiszen a tagországok jelentős részében az itt megfogalmazott célok már évtizedek óta általánosan elfogadottak, és a problémák jelentős része ismeretlen számukra. Azokban az országokban, amelyekben a hatalom folyamatosan nehezíteni próbálja a szabad és független média tevékenységét, a kormányok úgy értékelték, hogy a szigorú szabályozás az adott ország belügyeibe való, indokolatlanul nagy beavatkozás. Kiváltképp

mivel a médiaszabályozás alapvetően nemzeti hatáskörbe tartozik.

A magyarországi médiapluralizmus elmúlt harmincéves tapasztalatai egyértelműen igazolják, hogy minden törvény annyit ér, amennyit végrehajtanak belőle. Az 1996-ban hatályba lépett első magyarországi médiatörvény esetében is azt tapasztalhattuk, hogy alapvetően nem a törvénnyel, hanem annak a hazai politikai viszonyok közötti végrehajtásával volt probléma. Ugyanez a törvény egy jól működő demokráciában valószínűleg jól szolgált volna a plurális, sokszínű, szabad média működésének garantálását, a mi tanuló demokráciánkban viszont az derült ki, hogy a politikai és piaci szereplőknek nem a törvény végrehajtása, hanem kijátszása volt elsőrendű céljuk, és ahány kiskaput találtak ehhez, azt mind megpróbálták a saját javukra használni.

Magyarországon most számíthatunk arra, hogy az új EU-szabályozás végre rendet teremt a hazai médiapiacon, és a hatalomnak elveszi a kedvét attól, hogy erőszakkal beavatkozzon a piaci viszonyokba és elengedje a közszolgálati médiát. Amit reálisan feltételezhetünk, az az, hogy a kormány egyszerűen nem vesz tudomást a megváltozott szabályokról arra hivatkozva, hogy ők az első perctől ellenezték a törvény elfogadását, és leszögezték, hogy semmiféle bebeszólást nem engedélyeznek az EU-nak a hazai médiaviszonyokba. Mi, adófizetők pedig majd itt is fizetjük a kötelezettségsszegési eljárások lefolytatása után kirótt tetemes büntetéseket.